

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ
Департамент „Здравеопазване и социална работа”

ЕЛИСАВЕТ ЛЕОНИДАС ТСИМЦЛИДУ

Изследване на връзките между комуникативните умения и училищното представяне на деца със слухови нарушения и учителските компетенции при прилагане на диференцирано обучение в приобщаваща учебна среда.

Автореферат на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Професионално направление: 7.4.Обществено здраве

Научен ръководител:
доц. д-р Катя Дионисиева

София, 2026

Благодаря!

След завършване на това проучване, чувствам нуждата да благодаря на тези, които ме подкрепиха и допринесоха по свой начин за неговото разработване.

Преди всичко, дължа благодарност на доц. Катя Дионисиева за нейната подкрепа и насоки по време на цялото изследване.

Освен това, благодаря на семейството си за търпението, разбирането и подкрепата им в моето начинание.

И накрая, бих искала да благодаря на колегите учители, които участваха в изследването и с готовност приеха да попълнят анкетата от проучването, допринасяйки съществено за получаването на резултатите

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	стр. 4
Глава 1: Загуба на слуха от аудиологична диагноза до езикова достъпност	5
Глава 2: Диференцирано обучение и деца със слухови нарушения	7
Глава 3: Диференцирано обучение за ученици със загуба на слуха	11
Глава 4: Методология и резултати от изследването	15
Глава 5: Дискусия и изводи	20
Заклучение	25
Приноси на дисертационния труд	25
Литература	28

1. Въведение

Настоящата дисертация, озаглавена **“Изследване на връзките между комуникативните умения и училищното представяне на деца със слухови нарушения и учителските компетенции при прилагане на диференцирано обучение в приобщаваща учебна среда”**, е посветена на многостранната и динамична връзка между комуникативната компетентност на учениците, академичните постижения и педагогическата готовност на учителите, работещи в приобщаваща образователна среда. Изследването е основано на интердисциплинарни области на приобщаващото образование, специалното образование и образователната психология, с особен акцент върху учащите със загуба на слуха.

През последните десетилетия се наблюдава дълбока трансформация в образователните парадигми, като системите по целия свят все повече възприемат приобщаващи модели, които дават приоритет на равенството, достъпността и участието на всички учащи. Тези модели надхвърлят обикновената физическа интеграция и целят да осигурят смислено ангажиране и равни възможности за обучение, независимо от индивидуалните различия или увреждания на учениците. В рамките на този развиващ се образователен фон диференцираното обучение се очертава като централен педагогически подход, предназначен да реагира проактивно на многообразието на учащите чрез адаптиране на учебното съдържание, процесите, учебната среда и практиките за оценяване. (Tomlinson, 2014; Florian & Black-Hawkins, 2011).

Въпреки тези постижения, ефективното включване на ученици със загуба на слуха остава сложно и изисквателно предизвикателство. Тези предизвикателства се простират отвъд сензорните характеристики на слуховото увреждане и са дълбоко свързани с качеството на учебните практики, комуникативната достъпност на учебната среда и степента, до която учителите притежават необходимите компетенции за прилагане на приобщаващи стратегии. В много случаи ограниченията, наблюдавани в академичните постижения на учениците, не се дължат единствено на самата загуба на слуха, а по-скоро на недостатъчна адаптация на методите на преподаване и ограничен достъп до езикова информация.

В тази рамка настоящата дисертация се стреми да запълни критична празнина в литературата, като изследва как компетентността на учителите в диференцираното обучение влияе както върху развитието на комуникативните умения, така и върху академичните постижения на учениците с нарушения на слуха. Чрез интегриране на перспективи от аудиологията, лингвистиката, педагогиката и когнитивното развитие, изследването има за цел да предостави цялостно разбиране за това как приобщаващите преподавателски практики могат да подобрят образователните резултати и да подпомогнат цялостното развитие на учащите със загуба на слуха.

Глава 1: Загубата на слуха от аудиологична диагноза до езикова достъпност

Глава 1 представя теоретичната и концептуална основа на дисертацията, като предефинира загубата на слуха не просто като биомедицинско или аудиологично състояние, а като сложен въпрос за езиковата достъпност, комуникативната равнопоставеност и образователното участие. Традиционните подходи към загубата на слуха до голяма степен се фокусират върху нейната класификация според вида (кондуктивна, невросензорна, смесена), степента (лека до тежка) и латералността (едностранна или двустранна). Въпреки че тези класификации са от съществено значение за клиничната диагноза и планирането на интервенцията, те предлагат ограничена обяснителна сила, когато става въпрос за разбиране на широката вариабилност, наблюдавана в образователните и развойни резултати сред учениците със загуба на слуха.

Централна предпоставка на тази глава е, че децата с подобни аудиологични профили могат да показват значително различни траектории в езиковото развитие, когнитивното функциониране, социалната интеграция и академичните постижения. Тези разлики се формират от редица взаимодействащи променливи, включително възрастта, на която се установява загубата на слуха, времето и качеството на ранната интервенция, практиките за комуникация в семейството, социално-икономическите условия, достъпа до подходящи слухови технологии и, което е от решаващо значение, компетенциите на учителите за създаване на достъпна и приобщаваща учебна среда. Следователно, фокусът на анализа се измества от концепцията за загубата на слуха като дефицит към по-широкия въпрос за достъпа до богат, структуриран и смислен езиков принос.

Проучването подкрепя аргумента, че загубата на слуха става образователно инвалидизираща предимно когато води до намален или непостоянен достъп до език. В този смисъл езиковата депривация, а не загубата на слуха сама по себе си, се определя като най-значимият рисков фактор за последващи академични трудности и социално-емоционални предизвикателства. Тази перспектива е в съответствие с екологичните и социокултурните модели на увреждане, които наблягат на взаимодействието между индивида и околната среда и подчертават ролята на контекстуалните фактори за улесняване или възпрепятстване на развитието. (Hall, Levin, & Anderson, 2017).

Въздействието на загубата на слуха се анализира в три взаимосвързани области: езиково развитие, когнитивно развитие и социално развитие. По отношение на езика, ограниченият слуховата недостатъчност може да повлияе на множество аспекти, включително усвояване на речник, граматическо развитие, фонологично осъзнаване и умения за грамотност. Дори лека загуба на слуха може да доведе до кумулативни пропуски в обучението с течение на времето, особено в акустично предизвикателни среди, като например шумни

класни стаи. В случаи на тежка или дълбока загуба на слуха, наличието на достъпна езикова система – независимо дали е говорима, жестова или двуетична – е от решаващо значение за осигуряване на типично езиково развитие.

От когнитивна гледна точка, съдържанието се основава на социокултурната теория, за да подчертае централната роля на езика като медиаторски инструмент за мислене от по-висок порядък. Ограниченият достъп до език може да повлияе на ключови когнитивни процеси, като работна памет, изпълнителни функции, решаване на проблеми и метакогнитивна регулация. Освен това, концепцията за усилие за слушане е въведена като важен фактор, влияещ върху обучението: когато учениците със загуба на слуха трябва да отделят значителни когнитивни ресурси за декодиране на слуховия вход, остават по-малко ресурси за разбиране и изграждане на знания. (Pichora-Fuller et al., 2016).

Социалното развитие също е тясно свързано с достъпа до комуникация. Учениците със загуба на слуха могат да срещнат бариери във взаимодействието с връстници, груповите дискусии и спонтанната комуникация в класната стая. Тези бариери могат да доведат до намалено участие, социална изолация и намалено самочувствие. Тук обаче се подчертава, че подобни резултати не са неизбежни. С подходящи педагогически интервенции – като структурирано взаимодействие, визуална подкрепа, мултимодална комуникация и повишена осведоменост от страна на връстниците – учениците със загуба на слуха могат активно да участват и да развиват смислени социални взаимоотношения.

В тази глава са разгледани и етиологичните фактори, свързани със загубата на слуха, включително вродени, генетични, придобити, прогресивни, предизвикани от шум и медицински причини. Въпреки че тези фактори са важни за разбирането на произхода и прогресията на загубата на слуха, тяхното образователно значение се състои предимно в това как те влияят върху достъпа до комуникация, стабилността на слуховия вход и стратегиите за интервенция.

Независимо от етиологията, централната образователна грижа остава постоянна: осигуряване на непрекъснат и смислен достъп на ученика до език. Значителна част е посветена на системите за образователна подкрепа. Ефективното образование за ученици със загуба на слуха изисква индивидуализирано планиране, често осъществявано чрез Индивидуализирана образователна програма (ИОП), и сътрудничеството на мултидисциплинарен екип, включващ общообразователни педагози, специални педагози, логопеди, аудиолози и семейства. Ключовите компоненти на ефективната подкрепа включват развитие на комуникацията, достъпност на учебната програма, специализирано обучение, помощни технологии, социално-емоционална подкрепа и ангажиране на семейството.

Достъпът до общата учебна програма е определен като основен принцип на образователната справедливост. Приобщаването не се постига просто чрез физическо настаняване в масовите класни стаи, а чрез гарантиране, че учениците могат активно да се ангажират с учебното съдържание. Това изисква използването на материали със субтитри, визуални опори, писмени инструкции, транскрипция в реално време, адаптирани стратегии за преподаване и, където е уместно, превод на жестов език.

Подчертава се и ролята на помощните технологии. Устройства като слухови апарати, кохлеарни импланти, FM системи и инструменти за субтитри могат значително да подобрят достъпа до слухова информация. Въпреки това, тяхната ефективност зависи от правилното използване, последователната поддръжка и интегрирането им в педагогическите практики. Само технологиите не могат да компенсират недостъпното обучение; те трябва да бъдат допълнени от подходящи стратегии за преподаване.

Накрая, се подчертава значението на участието на семейството. Семействата играят ключова роля в подкрепата на езиковото развитие, изборите за комуникация, емоционалното благополучие и последователното използване на слухови технологии. Силното сътрудничество между семействата и училищата допринася за по-ефективни интервенции и подобрени образователни резултати.

В заключение, Глава I преосмисля загубата на слуха като въпрос на достъпност, а не на ограничение. Основният определящ фактор за образователния успех не е степента на загуба на слуха, а степента, до която образователната среда осигурява достъпна комуникация, отзивчиво преподаване и възможности за смислено участие. Тази перспектива полага основите за последващия анализ на диференцираното преподаване като ключова стратегия за справяне с многообразието на учащите в приобщаващите класни стаи.

Глава 2: Диференцирано обучение и деца със слухови нарушения

В тази глава се разглежда диференцираното обучение като основна педагогическа рамка за подкрепа на ученици със загуба на слуха в приобщаваща образователна среда. Главата развива аргумента, че диференцираното обучение не трябва да се разбира като съвкупност от изолирани техники на обучение, а по-скоро като последователна и всеобхватна образователна философия, която систематично отговаря на многообразието на учащите се чрез целенасочено планиране, гъвкав дизайн на обучението и практики за непрекъснато оценяване.

В основата си диференцираното обучение се основава на признанието, че учениците се различават по нива на готовност, профили на обучение, интереси

и, в случая на ученици със загуба на слуха, по начини на комуникация и достъп до езикова информация. Тези различия не са периферни, а са централни за учебния процес. Следователно обучението трябва да бъде проектирано по такъв начин, че да предвижда променливост, а не да реагира на неуспех. В този смисъл диференциацията е по-скоро проактивна, отколкото коригираща, като целта е да се предотвратят бариерите пред обучението, преди те да се появят.

Теоретичната рамка на главата се основава предимно на модела, предложен от Томлинсън (1996), който концептуализира диференциацията в четири ключови измерения: съдържание, процес, продукт и учебна среда. Според този модел, ефективното преподаване изисква систематично адаптиране на тези измерения в отговор на характеристиките на учениците. В контекста на загуба на слуха, тези адаптации стават особено критични, тъй като достъпът до обучение е пряко повлиян от фактори като слухово възприятие, езиково развитие, предпочитания за комуникация, усилия за слушане и способност за ангажиране с говоримия дискурс в класната стая. (Pichora-Fuller et al., 2016).

Допълнително се ситуира диференцираното преподаване в рамките на по-широки теоретични перспективи, включително конструктивистката теория на обучението, социокултурната теория на Виготски и рамката на Универсалния дизайн за обучение (UDE). Конструктивизмът подчертава, че учащите активно изграждат знания чрез взаимодействие със средата си, което предполага, че смисленото учене се случва, когато учениците са ангажирани със задачи, които са свързани с техните предишни знания и опит. Тази перспектива подчертава значението на осигуряването на разнообразни входни точки към обучението, особено за ученици, които може да нямат достъп до информация чрез традиционните слухови канали. (CAST, 2018).

Социокултурната теория на Виготски добавя още едно измерение, като подчертава ролята на социалното взаимодействие и езика в когнитивното развитие. Концепцията за Зоната на близкото развитие (ЗБР) предполага, че ученето протича най-ефективно, когато обучението е съобразено с това, което учащият може да постигне с подходяща подкрепа. За ученици с нарушения на слуха това означава, че преподаването трябва да бъде внимателно структурирано, с изрично внимание към достъпността на комуникацията, визуалната подкрепа и насоченото взаимодействие. Ролята на учителя се превръща в улесняване на медирирани учебни преживявания, които преодоляват разликата между текущите и потенциалните постижения.

Универсалният дизайн за обучение (УДО) разширява тези идеи, като предлага образователните среди да бъдат проектирани от самото начало, за да се съобразят с вариабилността между учащите. Вместо да адаптира обучението ретроспективно, УДО се застъпва за гъвкав дизайн, който включва множество средства за представяне, ангажиране и изразяване. За ученици със загуба на слуха това включва предоставяне на визуални и писмени представяния на

съдържанието, предлагане на разнообразни начини за взаимодействие с учебните материали и позволяване на множество формати за демонстриране на разбиране. (CAST, 2018).

Основен аргумент тук е, че диференцираното преподаване преосмисля многообразието като естествена и ценна характеристика на класната стая, а не като проблем, който трябва да се управлява. В приобщаваща среда многообразието включва не само различия в способностите, но и различия в комуникацията, езиковия достъп и сензорния опит. За учениците със слухови нарушения това означава, че учителите трябва да предвидят потенциални комуникативни бариери и да проектират обучение, което осигурява равен достъп до информация. Това включва систематично използване на визуални материали, писмени материали, мултимодални презентации и интерактивни учебни структури, които не разчитат единствено на слухов вход.

В Глава II е разгледано и четенето по устни като важна, макар и ограничена, комуникативна стратегия за глухи и трудночуващи ученици. Четенето по устни позволява на учащите се да имат достъп до аспекти на говоримия език чрез визуално наблюдение на движенията на устните, израженията на лицето и контекстуалните сигнали. Авторът обаче подчертава, че само по себе си, четенето по устни не може да осигури пълен достъп до речта, тъй като много фонети са визуално неразличими или напълно невидими. Следователно, четенето по устни трябва да бъде интегрирано в по-широка система за комуникативна подкрепа, която включва субтитри, писмено потвърждение, жестов език, където е уместно, визуални помагала и оптимални условия в класната стая, като добро осветление, ясно позициониране на учителя и намален фонен шум.

По-нататък са представени основните принципи на диференцираното обучение. Те включват разпознаване на многообразието на учащите, използване на текущо формиращо оценяване, гъвкави практики за групиране, проектиране на уважителни и смислени задачи, насърчаване на автономността на учениците и създаване на подкрепящ и приобщаващ климат в класната стая. Тези принципи отразяват преминаването от единообразно обучение към адаптивно преподаване, където целта не е да се третират всички ученици еднакво, а да се предостави на всеки учащ специфичната подкрепа, необходима за успех.

Следва подробен анализ на основните категории на диференциация. Диференциацията на съдържанието се отнася до това какво учат учениците и как се представя информацията. За ученици със загуба на слуха това може да включва използването на визуални материали като диаграми и инфографики, видеоклипове с надписи, опростени текстове, предварително преподаване на ключов речник и предоставяне на писмени ключови думи или резюмета. Мултимодалното представяне е от съществено значение, тъй като позволява на учениците да имат достъп до съдържание чрез множество сензорни канали.

Диференциацията на процеса се фокусира върху това как учениците се ангажират с учебните дейности. На практика това може да включва използването на обучение в малки групи, гъвкаво темпо, повторение на ключови понятия, структурирано редуване, допълнителни пояснения и дейности, които са съобразени с комуникативните предпочитания и когнитивната готовност на учениците. Диференциацията на процеса е особено важна за справяне с умората от слушане и за гарантиране, че учениците разполагат с достатъчно време и подкрепа за обработка на информация.

Диференциацията на продукта се отнася до начините, по които обучаваните демонстрират своето обучение. Вместо да разчитат единствено на устни отговори или традиционни писмени оценки, на учениците може да се даде възможност да изразят разбиране чрез визуални проекти, писмени работи, презентации с визуална подкрепа или мултимодални резултати. Тази гъвкавост гарантира, че оценката отразява действителното разбиране, а не ограниченията в достъпа до комуникация.

Диференциацията на учебната среда е насочена към физическите и социалните условия в класната стая. Това включва места за сядане, които подпомагат визуалния достъп, контрол на фоновия шум, ясна видимост на учителя, последователни рутини и създаване на емоционално подкрепяща среда. За учениците със загуба на слуха тези фактори не са второстепенни, а фундаментални за участието и ангажираността.

Оценяването е представено като критичен компонент на диференцираното обучение. За разлика от традиционните модели, които наблягат на обобщаващото оценяване, диференцираното обучение интегрира оценяването през целия учебен процес. Формиращото оценяване позволява на учителите да идентифицират нуждите на учениците, да наблюдават напредъка и съответно да коригират обучението. За учениците със слухови нарушения практиките за оценяване трябва да бъдат адаптирани, за да се гарантира достъпност, включително използването на удължено време, визуална подкрепа, писмени инструкции, алтернативни формати за отговор и намалена зависимост от само слухова информация.

Ролята на учителя е предефинирана в тази рамка. Вместо да действа единствено като преподавател на знания, учителят се превръща във фасилитатор на обучението, дизайнер на учебни преживявания и рефлексивен практик. Това изисква задълбочено разбиране на характеристиките на учениците и способност за динамично адаптиране на стратегиите за преподаване. Учителите също трябва да се ангажират с непрекъсната рефлексия и професионално развитие, за да подобрят практиката си.

Въпреки ползите, авторът признава, че прилагането на диференцирано обучение представлява значителни предизвикателства. Те включват времеви

ограничения, големи класове, ограничени ресурси, недостатъчно обучение и съпротива срещу промяната в традиционните методи на преподаване. Тези бариери подчертават важността на систематичното професионално развитие и институционалната подкрепа. Без адекватно обучение, учителите може да се затруднят да преминат отвъд повърхностните приложения на диференциацията.

В заключение се твърди, че диференцираното обучение е не само полезно, но и от съществено значение за приобщаващото образование, особено за учениците, чийто достъп до обучение зависи до голяма степен от достъпността на комуникацията. За децата със слухови нарушения диференциацията е структурна необходимост, която осигурява равнопоставено участие, подкрепя езиковото развитие, позволява справедливо оценяване и насърчава академичния успех. Това заключение подсилва централната предпоставка на тезата, че ефективното приобщаване зависи не само от присъствието на учениците в масовите класни стаи, но и от качеството на преподавателските практики, които правят обучението достъпно за всички.

Глава 3: Диференцирано обучение за ученици със загуба на слуха

В тази глава се фокусира върху практическото прилагане на диференцираното обучение за ученици със загуба на слуха, като се подчертава, че диференциацията не е просто подкрепяща педагогическа стратегия, а фундаментална предпоставка за осигуряване на равен достъп, смислено участие и академичен успех в приобщаваща образователна среда. Надграждайки върху теоретичните основи, установени в предишната глава, този раздел превръща теорията в практика, като демонстрира как инструкционните адаптации директно отговарят на комуникативните, езиковите, когнитивните и социално-емоционалните характеристики на глухите и слабочуващите ученици.

Централна предпоставка на тази глава е, че загубата на слуха се простира отвъд сензорното състояние и има многоизмерни последици, които засягат не само академичните постижения, но и комуникацията, социалното взаимодействие, развитието на идентичността и емоционалното благополучие. Учениците със загуба на слуха често срещат бариери при достъпа до говорим език, следенето на дискурса в класната стая, участието в спонтанно взаимодействие и пълноценното участие в съвместни учебни среди. Без подходяща инструкционна подкрепа тези предизвикателства могат да доведат до намалена ангажираност, по-ниски академични резултати, повишено когнитивно натоварване и потенциално социално изключване. Следователно, ефективното преподаване в приобщаващи класни стаи изисква не само осъзнаване на загубата на слуха, но и способност за операционализиране на това разбиране чрез диференцирани учебни практики.

В тази рамка диференцираното преподаване се концептуализира като проактивен, ориентиран към ученика подход, който съобразява методите на обучение, материалите и стратегиите за оценяване с нивата на готовност на учащите, предпочитанията за комуникация и индивидуалните профили на обучение. Вместо да адаптира обучението след възникване на трудности, диференциацията предвижда променливост и проектира гъвкави пътища за учене от самото начало. Този подход е особено важен за учениците със загуба на слуха, тъй като им позволява да участват в общите класни дейности без стигматизация или сегрегация, като се има предвид, че всички ученици се ангажират с разнообразни материали, разнообразни задачи и гъвкави структури на групиране. (Tomlinson & Imbeau, 2010).

Подчертават се три основни принципа, произтичащи от Универсалния дизайн за обучение (УДО), които служат като ръководна рамка за приобщаващо обучение. Първият принцип, множеството средства за представяне, гарантира, че информацията се предлага чрез различни модалности, включително визуални, писмени, жестови и слухови формати. Това намалява зависимостта от слуховия вход и подобрява достъпността за учениците със загуба на слуха. Вторият принцип, множеството средства за изразяване, позволява на учениците да демонстрират разбирането си чрез разнообразни формати, като например писмени отговори, визуални проекти, презентации или комуникация с жестове. Тази гъвкавост гарантира, че оценяването отразява действителното обучение, а не ограниченията в достъпа до комуникация. Третият принцип, множеството средства за ангажиране, се фокусира върху поддържането на мотивацията и активното участие чрез съвместно обучение, смислени задачи и приобщаващ климат в класната стая, който цени многообразието. (CAST, 2018).

Значителна част от главата е посветена на използването на учебни ресурси, които поддържат достъпността. Визуалните опори са определени като централни инструменти в диференцираното обучение за ученици със загуба на слуха. Те включват диаграми, инфографики, графики, видеоклипове с надписи, интерактивни бели дъски и визуални органайзери, всички от които улесняват разбирането, като предоставят конкретни представяния на абстрактни понятия. Визуалното скеле намалява когнитивното натоварване и подпомага обработката на информация, особено когато слуховият вход е ограничен или непостоянен.

Речникът преди преподаване също се подчертава като критична стратегия за обучение. Поради намаленото инцидентно излагане на говорим език, учениците със загуба на слуха може да имат пропуски в знанията си за речника, особено в академичния език. Структурираното обучение по речник преди началото на урока позволява на учениците да се ангажират по-ефективно с новото съдържание, подобрява разбирането и подпомага развитието на грамотността. Тази стратегия допринася и за повишена увереност и участие по време на дейностите в класната стая.

Допълнително са разгледани различни комуникативни подходи, включително жестов език, реч с подсказки, устна комуникация и мултимодални системи, които комбинират множество форми на комуникация. Подчертава се, че нито един подход не е универсално подходящ; по-скоро стратегиите за общуване трябва да бъдат индивидуализирани въз основа на нуждите на учениците, предпочитанията на семейството и образователния контекст. Писмените инструкции са изтъкнати като съществено допълнение към устната комуникация, предоставяйки на учениците възможност за самостоятелен достъп, преглед и изясняване на информация. Тази излишност в комуникационите канали е ключов принцип на диференцираното обучение.

Сътрудничеството между специалистите се очертава като ключов компонент на ефективната приобщаваща практика. Учителите, специалните педагози, логопедите, аудиолозите и семействата трябва да работят заедно, за да осигурят последователност в комуникативните стратегии и образователната подкрепа в различните контексти. Интердисциплинарното сътрудничество подобрява както академичните, така и комуникативните резултати, тъй като интегрира експертиза от множество области. Участието на семейството е особено важно, тъй като подкрепя езиковото развитие, засилва стратегиите за общуване и допринася за цялостното благополучие на ученика.

Адаптациите в класната стая са представени като съществени условия за достъпност, а не като незадължителни подобрения. Тези адаптации включват преференциални места за сядане, които позволяват ясна видимост на учителя и връстниците му, намаляване на фоновия шум за подобряване на слуховите условия, адекватно осветление в подкрепа на визуалната комуникация и използване на материали със субтитри и помощни устройства за слушане. Четенето по устни също се обсъжда като поддържаща стратегия; подчертават се обаче неговите ограничения, тъй като не може да осигури пълен достъп до говоримия език. Следователно, то трябва да бъде интегрирано в по-широка система от визуална и контекстуална подкрепа.

По-нататък вниманието е насочено към ролята на слуховите технологии, като слухови апарати, кохлеарни импланти и FM системи. Въпреки че тези технологии подобряват слуховия достъп, те не гарантират разбиране или пълноценно участие в обучението. Тяхната ефективност зависи от правилното напасване, последователната употреба, редовната поддръжка и интегрирането в подкрепяща образователна среда. Главата подчертава, че технологиите сами по себе си не могат да компенсират неадекватните учебни практики; вместо това, успешните резултати са резултат от взаимодействието между технологичната подкрепа, педагогическата адаптация и достъпността на средата.

Диференцираното обучение се анализира в четирите си основни измерения. По отношение на съдържанието, обучението трябва да включва визуални материали, опростен език и обобщени обяснения, за да се гарантира

достъпност. В процесното измерение, обучението трябва да включва структурирано взаимодействие, гъвкаво групиране, повторение, насочена практика и възможности за разяснения. Продуктовата диференциация позволява на учениците да демонстрират обучение чрез множество формати, като по този начин се гарантират справедливи и приобщаващи практики за оценяване. Учебната среда трябва да бъде акустично оптимизирана, визуално достъпна и емоционално подкрепяща, като насърчава както ангажираността, така и чувството за принадлежност.

Отвъд учебните съображения, главата изследва психологическите и социалните измерения на загубата на слуха. Комуникационните бариери могат да доведат до социална изолация, намалено самочувствие, тревожност и намалено участие в класните дейности. Тези предизвикателства подчертават значението на диференцираното обучение не само като учебна рамка, но и като средство за подпомагане на емоционалното благополучие и социалната интеграция на учениците. Приобщаващите практики в класната стая, като сътрудничество между връстници, структурирано взаимодействие и позитивно подкрепление, могат значително да смекчат тези рискове.

Индивидуализираните образователни програми (ИОП) са представени като основни инструменти за планиране и наблюдение на образователните интервенции. Тези програми включват специфични цели, свързани с комуникацията, академичните постижения и социалното развитие, и те се коригират непрекъснато въз основа на напредъка на учениците. Текущото оценяване, както формално, така и неформално, позволява на преподавателите да реагират динамично на променящите се нужди на учениците и съответно да усъвършенстват стратегиите за обучение.

Разглежда се и нарастващата роля на цифровите технологии и изкуствения интелект в подкрепата на учениците със загуба на слуха. Инструменти като субтитри в реално време, приложения за преобразуване на реч в текст, адаптивни платформи за обучение и виртуални асистенти подобряват достъпността и позволяват персонализирани учебни преживявания. Когато са интегрирани в рамките на диференцираното преподаване и UDL, тези технологии допринасят за премахване на бариерите и насърчаване на пълноценното участие в учебния процес.

В заключение е показано, че диференцираното преподаване функционира като всеобхватна и интегративна рамка, която свързва дизайна на обучението, достъпността на комуникацията, технологичната подкрепа и социалното приобщаване. За учениците със загуба на слуха диференциацията не е просто незадължителен педагогически подход, а необходимо условие за осигуряване на смислено участие, академични постижения и цялостно благополучие в приобщаваща образователна среда. Главата подсилва по-широкия аргумент на тезата, че ефективното приобщаване зависи от качеството

на преподавателските практики и степента, до която те отговарят на разнообразните нужди на всички учаци.

Глава 4: Методология и резултати от изследването

Цел и значение на изследването

Образованието на ученици със загуба на слуха е неразривно свързано с развитието на техните комуникативни умения, които функционират като основен механизъм както за академични постижения, така и за социално участие в училищната среда. Достъпността на комуникацията не е фиксирано състояние, а по-скоро динамичен резултат, оформен от множество взаимодействащи фактори, включително вида и степента на загуба на слуха, възрастта, на която е установена, времето и качеството на ранната интервенция, последователното използване на слухови технологии и нивото на подкрепа, предоставяна както от семейството, така и от образователните специалисти. Освен това, комуникативните модалности, достъпни за всеки ученик – като говорим език, жестов език, писмен език и визуални комуникативни стратегии като четене по устните – играят решаваща роля при оформянето на образователните траектории и влияят върху настаняването в приобщаващи или специализирани образователни среди.

В съвременните образователни системи приобщаващото образование се е превърнало в централен политически и педагогически приоритет. Тази промяна отразява по-широк ангажимент за равенство, достъп и социална справедливост, изисквайки масовите класни стаи да побират все по-разнообразни ученически групи. В този контекст учениците със загуба на слуха представляват група, чието образователно участие зависи в голяма степен от достъпността на комуникацията в класната стая. Въпреки значителния технологичен напредък, като кохлеарни импланти и цифрови слухови апарати, много ученици продължават да срещат бариери при достъпа до учебно съдържание, участието в класната стая и поддържането на устойчива ангажираност с учебните задачи.

Тези предизвикателства подчертават значението на диференцираното обучение (ДО) като педагогическа рамка, способна да се справи с разнообразието на учащите по систематичен и проактивен начин. Диференцираното обучение позволява на преподавателите да адаптират учебното съдържание, процесите, методите за оценяване и класната среда по начини, които отговарят на индивидуалните нужди на учениците. За учениците със загуба на слуха подобни адаптации не са допълнителни, а съществени, тъй като те пряко влияят върху достъпа до език, разбирането на съдържанието и участието в процесите на социално обучение.

Основната цел на настоящото изследване е да се проучи прилагането на диференцирани учебни практики за ученици със загуба на слуха, с особен акцент върху промените, които настъпват преди и след участието на учителите в структурирани обучителни програми. По-конкретно, проучването оценява ефективността на обучението, предоставено от Института за образователна политика (ИОП) към гръцкото Министерство на образованието, като изследва дали такова обучение повишава знанията, уменията, увереността и практическата способност на учителите да прилагат диференцирани обучителни стратегии в приобщаващите класни стаи.

В допълнение към резултатите, фокусирани върху учителите, изследването отчита представянето на учениците и нивата на образователен риск чрез използването на инструмента S.I.F.T.E.R. Чрез комбиниране на данни за учителите и показатели за представянето на учениците, изследването възприема цялостен подход, който разглежда както учебната практика, така и нейното въздействие върху резултатите от обучението.

За да постигне това, изследването се ръководи от няколко специфични цели. Те включват изследване на степента, до която диференцираното преподаване се прилага в ежедневната класна практика, изследване на влиянието на демографските и професионалните характеристики на учителите върху техните подходи към преподаването и оценка на разликите в учебните практики преди и след участие в обучение по индивидуализирана образователна програма (ИОП). Освен това, изследването показва степента, до която помощните технологии са интегрирани в преподаването, и оценява представянето на учениците, използвайки SIFTER, както преди, така и след обучението на учителите.

Програма за обучение на учители (Инициатива IEP)

Централен компонент на изследването е мащабната програма за обучение на учители, реализирана в Гърция от Института за образователна политика по проект MIS 5032906 (ESPA 2014–2020). Програмата, озаглавена „Овластяване на практики за подкрепа на учениците в рамките на диференцираното обучение“, представлява една от най-значимите национални инициативи, насочени към укрепване на практиките за приобщаващо образование.

Програмата е разработена, за да подобри компетенциите на учителите в диференцираното обучение и приобщаващата педагогика чрез структуриран и всеобхватен подход. Тя се провежда чрез 14 часа синхронно онлайн обучение и включва приблизително 25 000 учители от различни образователни нива. Програмата използва иновативни методологии, включително подходи на обрънато обучение в класната стая и общности за съвместно обучение, улеснявани чрез дигитални платформи като Microsoft Teams и Moodle.

Съдържанието на обучението е организирано в пет тематични единици, обхващащи ключови аспекти на приобщаващото образование. Те включват теоретичните основи на диференцираното обучение, стратегии за адаптиране на социалната учебна среда, подходи за включване на ученици с увреждания и целенасочена подкрепа за специфични ученически групи, като ромски ученици и ученици с мигрантски или бежански произход. Програмата набляга на основни принципи като диференциация на съдържанието, процеса и продукта, гъвкави стратегии за групиране, приобщаващи методи за оценяване, използване на помощни технологии и съответствие с Универсалния дизайн за обучение (UDL). (CAST, 2018).

Тази структурирана среда за обучение предостави на учителите както теоретични знания, така и практически инструменти, което им позволи да проектират по-приобщаващи и адаптивни образователни практики.

Изследователски хипотези

Изследването се ръководи от седем хипотези, които отразяват теоретичната рамка и изследователските цели.

Хипотезата е, че учителите, които са обучени по диференцирано преподаване, демонстрират по-високи нива на внедряване в класната стая (H1) и че има положителна корелация между обучението на учителите и нивото на диференциация в различните образователни области (H2). Освен това, изследването приема, че диференцираните образователни практики се подобряват значително след обучението (H3) и че тези практики варират в зависимост от контекстуални фактори като вида на училището и преподавателския опит (H4).

Във връзка с резултатите на учениците, изследването предполага, че систематичното използване на инструмента SIFTER допринася за по-ранно идентифициране на образователния риск (H5), че резултатите от SIFTER са положително корелирани с академичните постижения и социалното участие (H6) и че учителите, обучени да използват SIFTER, демонстрират по-голяма диагностична точност в сравнение с тези, които разчитат на неформално наблюдение (H7).

Извадка

Извадката от изследването включва както учители, така и ученици, което позволява многостепенен анализ на образователните практики и резултати. Общо 14 учители са участвали в изследването, от които 10 са преминали подготовка по диференцирано обучение, а 4 не са, и са образували контролна група. Всички участници са били избрани от училища в района на Тесалия, Гърция.

Събрани са данни за редица характеристики на учителите, включително демографски променливи (възраст, пол), професионален опит, образование, трудов статус и вид училище. Това разнообразие позволи проучването на фактори, които могат да повлияят на прилагането на диференцирано обучение.

Извадката от ученици се състои от 27 ученици със загуба на слуха, на възраст между 6 и 12 години. От тях 10 са обучавани от обучени учители, а 17 са обучавани от необучени учители. Тази структура улесни директното сравнение между двете групи и позволи на изследването да търси връзката между обучението на учителите и резултатите на учениците.

Изследователски инструменти

В изследването са използвани два основни изследователски инструмента: въпросник за учители и инструментът S.I.F.T.E.R.

Въпросникът е адаптиран от инструмента, разработен от Карам Сиам и Ал-Натур (2016), и включва елементи от скалата на Ликерт, предназначени да измерват нагласите на учителите, учебните практики и използването на приобщаващи стратегии. Той включва и демографски въпроси за предоставяне на контекстуални данни. Въпросникът е администриран електронно чрез Google Forms, което позволява ефективно събиране и организация на данни.

Инструментът S.I.F.T.E.R. е използван за оценка на образователния риск при ученици със загуба на слуха в пет области: академични постижения, внимание, комуникативни умения, участие в клас и поведение в училище. Инструментът се състои от 15 елемента, оценени по петстепенна скала, предоставяйки цялостен преглед на функционирането на учениците в класната стая. Въпреки че SIFTER е практичен и ефективен за ранно идентифициране, разчитането му на преценката на учителя въвежда потенциална субективност.

Анализ на данните

Анализът на данните е проведен с помощта на IBM SPSS Statistics и Microsoft Excel. Анализът включва както описателни, така и инференциални статистически техники. Описателната статистика предостави общ преглед на характеристиките на учителите и общите тенденции, докато инференциални анализи (включително тестове на Уилкоксън, t-тестове и корелации) бяха използвани за изследване на разликите между групите и промените във времето.

Тези методи позволиха на изследователя да оцени въздействието на обучението върху преподавателските практики и да изследва връзката между учебните стратегии и резултатите на учениците.

Резултати и интерпретация

Резултатите показват, че обучението на учителите в диференцирано преподаване е имало измеримо и положително въздействие върху преподавателските практики. Учителите демонстрираха подобрена способност да адаптират съдържанието, да организират учебните процеси и да използват приобщаващи методи за оценяване след обучение.

Значителни подобрения бяха наблюдавани особено в диференциацията на съдържанието и практиките за оценяване, където учителите показаха повишено използване на разнообразни учебни стратегии и по-достъпни методи за оценяване. Диференциацията на процесите също се подобри, с по-голямо използване на групова работа, индивидуализирана подкрепа и технологично подобрено обучение.

Въпреки че подобренията в продуктовата диференциация бяха по-слабо изразени, общите тенденции предполагат постепенно преминаване към по-гъвкави и приобщаващи подходи на преподаване. Практиките за управление на класната стая показаха умерени промени, особено в организацията на учебните дейности и групирането на учениците.

Сравнението с необучени учители разкри съществени разлики във всички области. Необучените учители постоянно демонстрираха по-ниски нива на диференциация, което показва, че професионалното развитие играе ключова роля за осъществяване на приобщаващо обучение.

Данните за представянето на учениците допълнително подкрепят тези открития. Учениците, обучавани от подготвени учители, постигнаха значително по-високи резултати по SIFTER, особено в комуникацията, участието и вниманието. Тези резултати подчертават силната връзка между преподавателските практики и резултатите на учениците.

Качествените данни от интервюта с учители потвърдиха тези открития, разкривайки повишено използване на мултимодални комуникативни стратегии, визуални опори и приобщаващи практики в класната стая. Резултатите обаче също така показват променливост в текущото професионално развитие, което предполага необходимостта от непрекъснато обучение и подкрепа.

Ограничения

Въпреки силните си страни, изследването има няколко ограничения. Сравнително малкият размер на извадката ограничава обобщаемостта на резултатите, докато фокусът върху конкретен географски регион ограничава по-широката приложимост. Освен това, разчитането на самооценявани данни води до потенциални пристрастия, а вариациите в качеството на обучението могат да повлияят на резултатите.

Въпреки това, изследването предоставя ценна информация за ролята на диференцираното преподаване в приобщаващото образование и подчертава значението на систематичното обучение на учителите.

Глава 5: Дискусия и изводи

Резултатите от настоящото проучване предоставят силна емпирична подкрепа за критичната роля на обучението на учителите в диференцираното преподаване като определящ фактор както за качеството на обучение, така и за резултатите на учениците в приобщаващи образователни среди, включващи деца със загуба на слуха. Резултатите показват, че диференцираното преподаване не е просто теоретична конструкция или набор от изолирани техники, а по-скоро всеобхватна педагогическа рамка, способна да трансформира практиките в класната стая, когато се прилага систематично и с педагогическо осъзнаване.

По-конкретно, проучването разкрива, че учителите, които са получили структурирано обучение по диференцирано преподаване, са значително по-способни да адаптират своите преподавателски практики в множество области, включително предоставяне на съдържание, преподавателски процеси, използване на ресурси, стратегии за оценяване и управление на класната стая. Това многоизмерно подобрение предполага, че обучението допринася не само за придобиването на знания, но и за практическото приложение на приобщаващата педагогика в реални условия на класната стая.

Потвърждението на по-голямата част от хипотезите на изследването подсилва теоретичното предположение, че диференцираното преподаване функционира като ефективен отговор на променливостта на учащите. По-специално, наблюдаваните подобрения в преподавателските практики след обучение показват, че диференциацията изисква съзнателно планиране и не може да се появи спонтанно или интуитивно без структурирано професионално развитие.

Важен аспект на констатациите е, че диференциацията е най-очевидна в области, които пряко влияят върху достъпа до комуникация, като например представяне на съдържание и оценяване. Това е особено важно за ученици със загуба на слуха, чийто образователен опит зависи до голяма степен от това как се предоставя и оценява информацията. Повишеното използване на визуални материали, писмени инструкции, мултимодални ресурси и гъвкави методи за оценяване предполага, че обучените учители са по-добре подготвени да намалят комуникативните бариери и да подобрят разбирането.

В същото време констатациите разкриват, че диференциацията не се прилага еднакво във всички образователни области. Области като продуктова

диференциация и някои аспекти на управлението на класната стая показват по-ограничена промяна, което означава, че тези измерения може да изискват дългосрочно професионално развитие и по-дълбока педагогическа трансформация. Това подчертава сложността на диференцираното обучение като холистичен подход, а не като съвкупност от независими практики.

Обучението на учителите като ключов фактор в приобщаващото образование

Едно от най-важните заключения на проучването е, че обучението на учителите представлява решаващ фактор за успешното прилагане на приобщаващото образование. Резултатите ясно показват, че учителите, участвали в обучение за диференцирано преподаване, са демонстрирали по-високи нива на адаптивност на обучението, по-голяма осведоменост за нуждите на учениците и по-ефективно използване на приобщаващи стратегии.

Това заключение е особено важно в контекста на загубата на слуха, където образователните бариери често са невидими и могат да бъдат погрешно интерпретирани като липса на способности или мотивация. Учениците със слухови нарушения често изпитват трудности при достъпа до говоримия език, следенето на дискусии в класната стая и участието в спонтанно взаимодействие. Без подходящи корекции в обучението, тези предизвикателства могат да останат неразпознати, което води до слаби постижения и намалена ангажираност.

Обучението изглежда играе ключова роля в подпомагането на учителите да идентифицират тези скрити бариери и да реагират на тях чрез целенасочени стратегии за обучение. Тези стратегии включват използването на визуални опори, структурирана комуникация, писмено потвърждение на устната информация, удължено време за обработка и алтернативни форми на оценяване. Такива практики са в съответствие с принципите на приобщаващата педагогика, които подчертават необходимостта от проектиране на учебни среди, достъпни за всички ученици от самото начало.

Освен това, проучването подчертава, че преподавателският опит сам по себе си не гарантира ефективна диференциация. Въпреки че много участници са имали богат професионален опит, тези без специфично обучение са демонстрирали значително по-ниски нива на диференцирана практика. Това предполага, че приобщаващата компетентност не се развива автоматично чрез години преподаване, а изисква систематично и непрекъснато професионално развитие.

Следователно, констатациите подкрепят мнението, че системите за обучение на учители трябва да надхвърлят традиционните модели на обучение и да включат диференцираното преподаване като основен компонент на

професионалната подготовка. Без такова обучение, приобщаващото образование рискува да остане теоретичен идеал, а не практическа реалност.

Ролята на SIFTER при идентифициране на образователния риск

Друг важен принос на изследването се състои в проучването на инструмента SIFTER като средство за идентифициране на образователния риск сред ученици със загуба на слуха. Резултатите показват, че SIFTER е не само ефективен инструмент за скрининг, но и служи като ценен инструмент за информиране на планирането на обучението.

Учениците, които са били оценявани с помощта на SIFTER и са били обучавани от обучени учители, са постигнали по-високи общи резултати, което предполага, че систематичното оценяване допринася за подобрени образователни резултати. Този резултат подкрепя хипотезата, че структурираните методи за оценяване подобряват способността на учителите да идентифицират области на трудност и да прилагат подходящи интервенции.

Значението на SIFTER е особено очевидно при идентифицирането на фини комуникативни трудности, които може да не са веднага забележими. Например, ученикът може да изглежда внимателен, но да не разбира напълно устните инструкции или да избягва участието в дискусии поради комуникативни бариери. SIFTER позволява тези проблеми да бъдат документиран и количествено определени, предоставяйки по-точна картина на функционирането на учениците.

Чрез изместване на фокуса от неформално наблюдение към структурирано оценяване, SIFTER дава възможност на учителите да възприемат по-систематичен подход към планирането на интервенциите. Това допринася за по-целенасочени стратегии за подкрепа и намалява вероятността от погрешно тълкуване или подценяване на нуждите на учениците.

Важно е обаче да се признаят и ограниченията на инструмента. Като инструмент, докладван от учителя, SIFTER е подложен на потенциална пристрастност и зависи от нивото на осведоменост и обучение на учителя. Следователно, неговата ефективност е тясно свързана с компетентността на учителя, който го използва. Това допълнително засилва значението на обучението, не само в диференцираното преподаване, но и в използването на инструменти за оценяване.

Комуникативни умения и академични постижения

Централен извод от изследването е силната връзка между комуникативните умения и академичните постижения. Учениците, които са демонстрирали по-високи нива на комуникативна компетентност, също така са показали по-добри академични резултати, повишен интерес и по-активно участие в класните дейности.

Този извод подчертава фундаменталната роля на комуникацията като основно средство, чрез което се осъществява обучението. За учениците със слухови нарушения комуникацията не е допълнително умение, а основа на академичното развитие. Достъпът до комуникация влияе върху разбирането, паметта, решаването на проблеми и способността за взаимодействие както с учители, така и с връстници.

Резултатите показват, че подобряването на комуникацията трябва да бъде централна цел на приобщаващото образование. Учителите трябва да гарантират, че учениците могат да разбират инструкциите, да задават въпроси, да участват в дискусии и да изразяват знанията си чрез достъпни начини на комуникация. Диференцираното обучение подкрепя тази цел, като предоставя множество пътища за комуникация и учене, като по този начин намалява бариерите и насърчава участието.

Сравнителна интерпретация: Обучени срещу необучени учители

Сравнението между обучени и необучени учители представлява един от най-убедителните аспекти на изследването. Резултатите последователно показват, че обучените учители демонстрират по-високи нива на диференцирана практика във всички образователни области, докато необучените учители разчитат в по-голяма степен на традиционни, унифицирани подходи на преподаване.

Най-значимите разлики са наблюдавани в диференциацията на съдържанието, практиките за оценяване и използването на учебни ресурси. Тези открития показват, че тези области са особено зависими от професионалното обучение и може да не се развиват естествено без структурирана подкрепа.

Необучените учители също така демонстрират ограничено използване на технологии и визуални ресурси, които са от съществено значение за учениците със загуба на слуха. Това ограничение намалява достъпността и може да допринесе за по-ниски нива на ангажираност и участие на учениците.

Тези твърдения показват, че приобщаващото образование не може да разчита единствено на добрата воля на учителите или общия преподавателски опит. Вместо това, то изисква комбинация от знания, умения, ресурси и институционална подкрепа. Програмите за професионално развитие играят ключова роля в оборудването на учителите с необходимите инструменти за ефективно прилагане на приобщаващи практики.

Обсъждане на седемте хипотези

Хипотезите на изследването бяха до голяма степен подкрепени от резултатите. *Първата* хипотеза беше потвърдена, тъй като обучените учители демонстрираха по-високи нива на диференциация в класната практика.

Втората хипотеза също беше подкрепена, показвайки положителна корелация между обучението и диференциацията в различните образователни области.

Третата хипотеза беше потвърдена чрез наблюдаваните подобрения в преподавателските практики след обучението, особено в диференциацията на съдържанието, процеса и оценяването. *Четвъртата* хипотеза получи частична подкрепа, тъй като бяха наблюдавани разлики между типовете училища, въпреки че малкият размер на извадката ограничи по-силните заключения.

Петата и *шестата* хипотеза бяха подкрепени от резултатите от SIFTER, които демонстрираха както подобро идентифициране на образователния риск, така и положителна връзка между резултатите от SIFTER и представянето на учениците. Накрая, *седмата* хипотеза беше потвърдена, тъй като обучените учители показаха по-голяма точност при идентифициране на нуждите на учениците в сравнение с тези, които разчитат на неформално наблюдение.

Заедно тези резултати засилват значението на структурираното обучение и систематичното оценяване като ключови компоненти на ефективното приобщаващо образование.

Идеи за бъдеща работа

Въз основа на резултатите от проучването могат да се изведат няколко предложения за образователната политика и практика.

Първо, диференцираното обучение трябва да бъде интегрирано в програмите за начално обучение на учители, като се гарантира, че бъдещите учители са подготвени да прилагат приобщаващи практики от началото на кариерата си. Това включва обучение по комуникативни стратегии, адаптиране на оценяването и използване на помощни технологии.

Второ, за учителите на работа трябва да се осигури непрекъснато професионално развитие, фокусирано върху диференцираното преподаване, загубата на слуха и приобщаващата педагогика. Непрекъснатото обучение е от съществено значение за поддържане и подобряване на качеството на преподаване.

Трето, училищата трябва да насърчават интердисциплинарното сътрудничество между учители, специални педагози, логопеди, психолози и семейства. Такова сътрудничество повишава ефективността на стратегиите за подкрепа и осигурява последователност в различните среди.

Четвърто, инструменти за оценка като SIFTER трябва да се използват по-широко, за да подпомогнат ранното идентифициране на образователния риск и да насочат планирането на интервенцията. Учителите също трябва да получат обучение за използването на такива инструменти.

Пето, класните стаи трябва да бъдат проектирани така, че да поддържат достъпността, включително използването на визуални материали, съдържание с надписи, подходящи места за сядане и акустични модификации.

Накрая, образователните власти трябва да обмислят разработването на национална рамка за диференцирано преподаване, подкрепена от системи за мониторинг, програми за менторство и професионални учебни общности.

Заключение

Настоящото проучване показва, че компетентността на учителите играе решаваща роля в образованието на ученици със загуба на слуха. Комуникативните умения и академичните постижения са тясно свързани и двете са значително повлияни от степента, до която учителите са способни да прилагат диференцирани преподавателски практики в рамките на приобщаващите класни стаи.

Констатациите предоставят ясни доказателства, че обучението на учителите подобрява преподавателските практики и допринася за по-добри резултати на учениците. Използването на структурирани инструменти за оценяване, като SIFTER, допълнително подобрява способността за идентифициране на образователен риск и планиране на ефективни интервенции. (Smets et al., 2020; Pozas et al., 2020)

Като цяло, проучването подкрепя необходимостта от цялостен подход към приобщаващото образование, който съчетава обучение на учители, диференцирано обучение, достъпност на комуникацията и систематично оценяване. Когато тези елементи са ефективно интегрирани, те могат значително да подобрят образователния опит и житейските възможности на учениците със слухови нарушения.

Приноси на дисертационния труд

Научни приноси

1. Настоящото изследване има значителен принос както за теоретичното разбиране, така и за практическото прилагане на приобщаващото образование за ученици със слухови увреждания. Чрез проучване на връзката между комуникативните умения, училищното представяне и компетентността на учителите в диференцираното обучение, изследването предоставя важна информация за това как приобщаващата образователна среда може да стане по-достъпна, справедлива и ефективна за учащите се със слухови нарушения.

2. Авторът се фокусира върху преосмислянето на загубата на слуха не само като медицинско или сензорно състояние, а като въпрос на достъпност до комуникация и участие в образованието. Изследването подчертава, че образователните трудности често са причинени не директно от самата загуба на слуха, а от ограничения достъп до език и недостъпните преподавателски практики. Тази перспектива допринася за съвременните приобщаващи и социално-културни теории за нарушенията и образованието.
3. Също така, изследването допринася теоретично, като демонстрира, че диференцираното обучение не е просто поддържащ метод на обучение, а централна педагогическа рамка за приобщаващо образование. Чрез интегрирането на модела на диференциация на Томлинсън, Универсалния дизайн за обучение (UDL) и социокултурната теория на Виготски, тезата разработва цялостен концептуален модел, обясняващ как адаптивните преподавателски практики подобряват достъпа до комуникация, участието и академичните постижения на ученици със загуба на слуха.
4. Друг важен теоретичен принос е акцентът на изследването върху комуникативната компетентност като основен фактор за училищното представяне. Констатациите подкрепят теоретичното предположение, че комуникацията е основният механизъм, чрез който се осъществяват ученето, социалното участие и когнитивното развитие. Следователно изследването разширява съществуващата литература, като подчертава взаимозависимостта между достъпността на комуникацията, участието в класната стая и академичния успех в приобщаваща образователна среда.

Научно-приложни приноси

1. Основен практически принос на изследването са емпиричните доказателства, показващи, че структурираното обучение на учители по диференцирано преподаване значително подобрява учебните практики. Учителите, участвали в обучението, демонстрират по-голяма способност да адаптират съдържанието, процесите на преподаване, методите на оценяване и стратегиите за управление на класната стая, за да отговорят на нуждите на учениците със загуба на слуха. Тези резултати предоставят практическа обосновка за разширяване на програмите за професионално развитие в приобщаващото образование.
2. Проучването предлага и широк набор от практически адаптации на обучението, които могат да бъдат директно приложени в приобщаващи класни стаи. Те включват използването на визуални помагала, материали с надписи, мултимодално обучение, писмено потвърждение на устна информация, гъвкави методи за оценяване, помощни технологии, структурирано взаимодействие и акустични адаптации в класната стая. Такива стратегии предоставят на учителите конкретни методи за

намаляване на комуникативните бариери и подобряване на участието на ученици със слухови нарушения.

3. Освен това, практическото изследване показва, че систематичното използване на инструмента SIFTER допринася за по-ранното идентифициране на образователния риск и по-целенасочено планиране на интервенцията. Учениците, обучавани от подготвени учители и преминали през структурирани методи за оценяване, са постигнали по-високи нива на комуникация, участие и академични резултати. Това подкрепя практическата интеграция на SIFTER в приобщаващата образователна практика и системите за училищна подкрепа.
4. Накрая, изследването води до практически препоръки за образователната политика, като подчертава необходимостта от интегриране на диференцираното обучение в началната подготовка на учителите и непрекъснатото професионално развитие. То също така подчертава значението на интердисциплинарното сътрудничество, достъпния дизайн на класните стаи и националните рамки за приобщаваща педагогика. Тези препоръки могат да помогнат на Министерството на образованието, институциите за обучение на учители и училищата в подобряването на приобщаващите образователни практики за ученици със слухови нарушения.

1. CAST. (2018). Universal Design for Learning Guidelines version 2.2.
<http://udlguidelines.cast.org>
2. Florian, L., & Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828.
3. Hall, W. C., Levin, L. L., & Anderson, M. L. (2017). Language deprivation syndrome: A possible neurodevelopmental disorder. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 22(4), 1–11.
4. Marschark, M., & Hauser, P. C. (2016). Deaf cognition: Foundations and outcomes. Oxford University Press.
5. Pichora-Fuller, M. K., et al. (2016). Hearing impairment and cognitive energy. *Ear and Hearing*, 37, 5S–27S.
6. Pozas, M., Letzel, V., & Schwab, S. (2020). Teachers' attitudes towards differentiated instruction in inclusive classrooms. *European Journal of Special Needs Education*, 35(2), 1–15.
7. Smets, W., De Neve, D., & Struyven, K. (2020). Teachers' implementation of differentiated instruction. *Teachers and Teaching*, 26(5), 1–18.
8. Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). ASCD.
9. Tomlinson, C. A., & Imbeau, M. B. (2010). *Leading and managing a differentiated classroom*. ASCD.